

XII Jornades d'innovació en l'etapa d'Educació Infantil

APRENDRE UNA NECESSITAT

COL·LECCIÓ DIGITAL DE JORNADES

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Institut de Ciències de l'Educació

c de la present edició : Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona
ISBN: 978-84-942907-2-5
Dipòsit legal: B 20113-2015

ÍNDEX

·Presentació	pàg. 4
·Aprendre una necessitat	pàg.10
·Programa de les Jornades	pàg.11
·EL LOGO de les XII Jornades. Breu història d'un projecte de col·laboració	pàg.12
·Conferència Com s'apren? a càrrec del professor Ignacio Orgado	pàg.13
·Performance "Companyia varietats en l'ombra"	pàg.16
·Conferència Entre la moral i l'ètica... a càrrec del professor Joan Carles Melich	pàg.24
· Tallers de reflexió sobre polaritats:	pàg.26
Vida quotidiana - Currículum	pàg.27
Llibertat - Límits	pàg.29
Estimular - Donar temps	pàg.32
Educar per avui - Educar per demà	pàg.37
Aprentatge individual - Aprentatge grupal	pàg.40
Qui parla - Qui escolta	pàg.45
Alimentacions saludables - Alimentacions fàcils	pàg.50
Famílies dins del centre - Famílies fora del centre	pàg.54
·Presentació de les conclusions de la recerca Llums i ombres en les relacions entre els professionals i les famílies en el marc dels centres educatius d'educació infantil. a càrrec Sílvia Blanch, Xavier Gimeno i Arnau Careta	pàg.58
·Taula rodona El valor de conviure en entorns rics en coneixement i expectatives altes Conversa entre	pàg.61
· Gràcies, Montserrat Anton	pàg.64
·Presentació de Congrés EECERA	pàg.67
·Comiat de les jornades	pàg.69

Presentació

Presentació llibre jornades infantils

La presentació d'aquest segon llibre digital, fruit de la síntesi de les XII Jornades d'Educació Infantil de l'ICE de la UAB, celebrades a Bellaterra el 27 i el 28 d'octubre de 2014, representen per a nosaltres el resultat, més que consolidat, de 24 anys de trajectòria professional de moltes persones i equips, de treballs i de recerques en aquesta etapa educativa de l'educació infantil. Això confirma l'efectiva i rigorosa feina realitzada al llarg dels anys per tots els equips que, des del compromís i la coherència professional, han cregut en aquest projecte de construcció i millora d'una educació infantil d'excel·lència. Aquestes Jornades han significat un escenari d'oportunitats per a la formació, per a l'intercanvi interinstitucional d'experiències significatives, i també per a la generació de coneixement des de l'àmbit de la pràctica i de la recerca. Són aquestes Jornades un exemple de simbiosi entre teoria i praxi educativa, entre el món universitari i el món de la pràctica professional, dels problemes i necessitats reals de l'educació infantil. En definitiva, de la cooperació de la recerca, l'assessorament i la tasca dels mestres per resoldre problemes pràctics del dia a dia a les nostres escoles.

Aquesta publicació que us presentem vol recollir tot aquest coneixement, reflexions i experiències aportades en l'escenari d'aquestes XII Jornades. Cal dir, també, que aquesta publicació ha volgut, en el mateix esperit que abans comentàvem de simbiosi entre teoria i pràctica, aconseguir la sintonia perfecta entre coneixement compartit amb totes les persones preocupades i ocupades en aquests temes i les relacions, vivències i emocions compartides i generades en aquests espais de convivència personal i cooperativa, gràcies també a la integració d'elements culturals i artístics. En aquest sentit, el lector pot gaudir no sols de les paraules escrites i el coneixement sistematitzat en una ponència, sinó també de les imatges de tots els escenaris i activitats que van propiciar una trobada compartida i que, sens dubte, impregnen tot el discurs d'una experiència emotiva i un coneixement més que significatiu.

Concretament, la publicació s'ha organitzat entorn dels espais generats a la mateixa Jornada. En primer lloc trobem la conferència del Dr. Morgano, que ens aproxima i ens condueix a la reflexió sobre les bases neurocientífiques dels processos relacionats amb l'aprenentatge. Seguidament el Dr. Joan Carles Mèlich ens planteja un ampli marc reflexiu i provocador entorn de la moral i l'ètica i les aproximacions filosòfiques de les famílies.

Altres propostes que presentem en la publicació són el conjunt de documents i materials audiovisuals que es van generar i plantejar en els diferents tallers organitzats. Precisament és en aquests espais de taller on el treball es torna més concret, més pràctic i contextualitzat, on l'intercanvi d'experiències i la reflexió compartida es fa palesa. En aquests contextos les temàtiques són diverses i les aportacions contrastades i construïdes entre tots els participants, des del treball sobre l'educació d'avui fins a aspectes més concrets sobre l'aprenentatge individual i grupal, el paper de les famílies, dins i fora de l'escola, la vida quotidiana i el currículum, etc. El lector podrà gaudir, sens

dubte, d'aquestes aportacions tan diverses i connectades amb la vida real dels centres d'educació infantil.

En aquest afany de connexió entre recerca i acció, es mostren també, les conclusions de la recerca realitzada sobre els perfils dels professionals de l'educació infantil pel que fa a les competències de relació amb les famílies. En darrer terme, es documenten les conclusions de la taula rodona realitzada en el si de la Jornada sobre el valor de conuiu en entorns rics en coneixements i altes expectatives.

Per finalitzar la publicació, s'inclou l'acte de comiat de la Dra. Montserrat Anton, directora de l'ICE fins al 15 de setembre de 2014, capdavantera en aquest projecte i d'aquestes Jornades al llarg de les seves diferents edicions i tot un referent en el treball dels equips de formadors que vetllen per la recerca i la innovació en l'educació infantil.

No m'agradaria finalitzar aquesta presentació sense fer explícit el meu reconeixement a totes les persones que treballen d'una manera rigorosa, compromesa i silenciosa perquè aquest projecte i aquestes Jornades continuïn amb la qualitat que ja mostren i que es continuï refermant la seva consolidació i la feina ben feta. A tot el personal de l'equip ICE, els professors i els diferents equips de formadors, al personal de la secretaria i a tots els mestres que amb el vostre esforç i implicació feu d'aquestes Jornades un escenari d'oportunitat per a l'aprenentatge permanent.

Només em resta dir-vos que desitjo que les aportacions d'aquest llibre constitueixin la plataforma per a la reflexió en i sobre l'acció diària en els vostres centres i per a la millora del desenvolupament dels vostres infants i el seu aprenentatge.

Moltes Gràcies,

Carme Ruiz Bueno

Directora ICE. Universitat Autònoma de Barcelona

Aprendre, una necessitat!

XII Jornades d'innovació a l'Educació Infantil

Aprendre és una funció vital. L'aprenentatge ens permet viure, adaptar-nos a l'entorn, ampliar la nostra cultura, les nostres relacions, expectatives i il·lusions. Cadascú aprèn des de si mateix però no des de la solitud. Aprenem els uns dels altres, en el si d'una comunitat i des del lloc on som. Aprenem dins i fora de l'escola i al llarg de tota la vida.

Atès que som éssers biològics i culturals, els nostres aprenentatges estan vinculats a la biologia d'origen i a la cultura en què vivim.

Si entenem per cultura el conjunt de sabers, hàbits, costums, pràctiques, saber fer, regles, normes, prohibicions, estratègies, creences, idees, valors, mites... que es donen en tota realitat social; podem pensar sobre la influència d'aquesta cultura en tot allò que fem a casa, al carrer, a l'escola...

La cultura és precisament allò que ens permet conèixer i aprendre, però alhora, també és allò que ens condiciona, fins i tot, que pot impedir l'aprenentatge.

En aquestes jornades volem reflexionar sobre com la cultura personal i professional, la de cadascú, la de cada centre, "la cultura escolar", condiciona l'aprenentatge dels nens i nenes.

Volem dialogar sobre la diversitat de concepcions des de la convicció que, pràctiques que ens puguin semblar antagòniques, en realitat es poden complementar o que altres que ens semblin complementàries siguin antagòniques, o totes dues coses alhora.

Ens podem mirar allò que fem amb cert esperit crític? Podem mirar què fan altres centres cercant algun aspecte que ens sorprengui i puguem incorporar, o que ens generi una connexió nova?

Connectem la vida quotidiana del nostre centre als temps que vivim? Connectem amb una imatge de futur? I el nostre rol d'educadores, de mestres? I el rol dels nens i nenes? I el de les famílies? I allò que s'esdevé portes enllà del centre?

Ens agradaria conversar i deliberar sobre aquests interrogants, des del món de les idees i de les creences; també des de les nostres pràctiques, amb la finalitat d'aprendre els uns dels altres per fer avançar l'educació infantil del nostre país.

T'esperem, perquè sense tu l'educació d'aquest país no és ni serà la mateixa. I ara som en uns moments històrics en els quals cal generar plegats l'educació del futur, què no és altra que la revisió constant de l'educació que anem construint dia a dia.

Equip 0-6 d'Educació Infantil, ICE-UAB

Aprendre, una necessitat!

17 i 18 d'octubre 2014
Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
ICE - UAB

Divendres 17 d'octubre		
17:30	Arribada i recollida de material	Vestíbul i auditori de la Facultat de Lletres
18:00	Acte inaugural	
18:20	Performance Companyia Varietats en l'ombra	
18:40	<i>Com s'aprèn?</i> Ignacio Morgado , catedràtic de psicobiologia de la UAB Modera: Sílvia Palou	
Dissabte 18 d'octubre		
9:30	Bon dia!	Auditori de la Facultat de Lletres
9:40	Conferència: <i>Entre la moral i l'ètica. Una aproximació filosòfica a la família.</i> Joan Carles Mèlich , professor d'antropologia i filosofia de l'educació de la UAB Presenten: Ruth Fontelles i Quim Bonastre	
11:00	Cafè	
11:40	Tallers de reflexió sobre polaritats: Vida quotidiana/currículum Llibertat/limit Estimular/donar temps Educar per avui/educar per demà Aprenentatge individual/aprenentatge grupal Qui parla?/qui escolta? Alimentacions saludables/alimentacions fàcils Famílies dins del centre/famílies fora del centre	Aulari de la Facultat de Ciències de l'Educació
13:45	Pausa per dinar	Si teniu tiquet de dinar heu d'anar al bar de la Facultat de Lletres
15:40	Presentació de les conclusions de la recerca <i>El perfil dels professionals de l'Educació Infantil (0-6) en referència a les relacions amb les famílies: rols i competències.</i> Sílvia Blanch, Xavier Gimeno i Arnau Careta	Auditori de la Facultat de Lletres
16:30	<i>El valor de conèixer en entorns rics en coneixement i expectatives altes</i> Conversa entre: Montserrat Fons , professora de didàctica de la llengua de la UB Glòria Arbonés , del grup IREF i Alba González , de l'Associació Coeducació Modera: Jordi Mumbrú	
17:45	Acte de Clausura i comiat	

EL logo de les XII jornades Breu història d'un projecte de col·laboració

A les jornades anteriors, els alumnes de l'escola Illa ja van dissenyar la bossa que contenia el material de les jornades. La col·laboració va ser fruit de la relació existent entre el professor de l'Escola ILLA Xavi Garriga i els professionals de l'ICE.

Per a aquestes XII Jornades d'Infantil es proposa que els alumnes de l'Escola ILLA elaborin el logo. La proposta s'encarrega als alumnes de l'escola de disseny en el marc d'una de les assignatures dels estudis com si es tractés d'un encàrrec professional real.

Posteriorment l'ICE elabora el Briefing; el document escrit que recull tota la informació necessària perquè es pugui desenvolupar el projecte.

Els diferents alumnes de l'assignatura elaboren diferents LOGOs i, d'entre tots els dissenys, dues persones de l'ICE vinculades a l'EQUIP escullen el que els agrada més i que esdevindrà la imatge de les properes jornades.

Els professors que han liderat l'encàrrec han estat l'Eduard Clavé i en Gerard Chamorro. L'alumne creador del LOGO ha estat l'Edgar Hidalgo, i com a guanyador ha rebut una petita compensació econòmica per a comprar material de treball. Les idees que l'han inspirat les trobareu escrites al costat del seu logo, a l'interior de la carpeta.

A l'enllaç següent trobareu la proposta de l'Escola Illa, que vam rebre a l'ICE abans d'elaborar el tríptic de les XII Jornades:

Enllaç

Conferència inaugural: Com s'aprèn?

Conferència inaugural: Com s'aprèn?

Ignacio Morgado, catedràtic de psicobiologia de la UAB
Modera: **Sílvia Palou**

Enllaç a la documentació aportada pel Dr Morgado:

Psicología y neurociencia
Aprender, recordar y olvidar
Potenciar la memoria

Performance

Companyia Varietats en l'ombra Performance

Espectacle realitzat en el marc de les XII Jornades d'Innovació a l'Etapa d'Educació Infantil organitzades per l'ICE de la UAB 17 d'octubre de 2014.

Auditori de la facultat de Lletres de la UAB
El director de la companyia, Xavier Gimeno, introdueix l'obra:

Aprendre en l'era del coneixement. Aprendre el món en permanent canvi, tant intern com extern. Amb quines eines? Podem buscar noves eines entre els racons tecnològics i al mateix temps actualitzar les eines clàssiques com la maièutica.

Saber fer preguntes, saber fer-se preguntes, saber-se fent preguntes. Preguntes i respostes que sonen, ballen i canten al nostre voltant. Aprendre una necessitat dels infants, dels joves, dels adults i dels més grans. Aprendre al llarg de tota la vida.

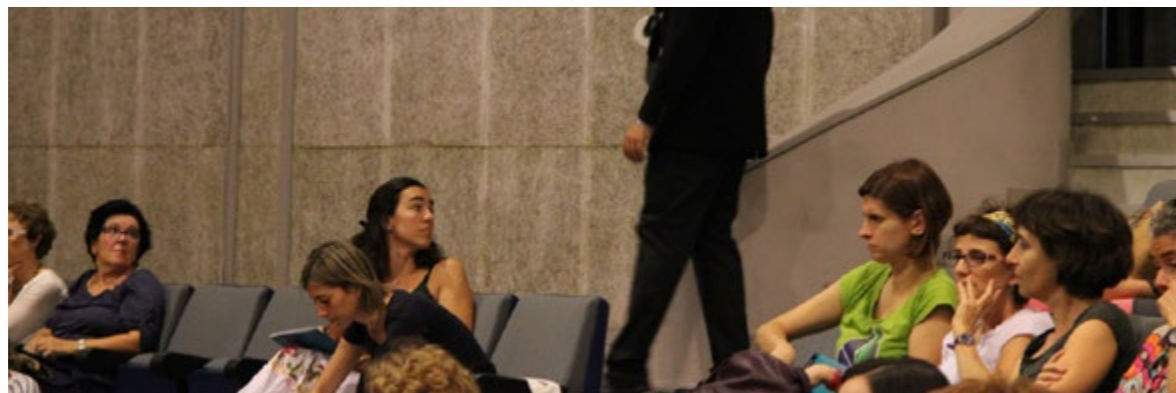
El teatre és una oportunitat, entre d'altres, per aprendre i aprendre fent-se preguntes i buscant respostes.

Enllaç a la companyia i a la informació sobre l'espectacle:

[Enllaç a la companyia](#)

Enllaç a l'espectacle:

[Videos](#)

Conferència de Joan Carles Melich

APENDRA UNA NASASITAT!

Conferència de Joan Carles Melich

Entre la moral i l'ètica. Una aproximació filosòfica a la família. Prof Joan Carles Melich.

Conferència portada a terme en el marc de les XII Jornades d'Innovació a l'Etapa d'Educació Infantil organitzades per l'ICE de la UAB.

18 d'octubre de 2014. Auditori de la facultat de Lletres de la UAB

Enllaç

Tallers sobre polaritat

Vida Quotidiana/Currículum

David Vilalta, coordinador del Programa Educatiu d'Infància i Família, de l'ICE de la UAB

Àngels Santcliments de l'Escola Rellinars

Míriam Lozano de l'Escola Ginebró de Llinars del Vallès

Marta del Olmo, mestra d'educació infantil. EBM Cervelló

Carolina Palacios, mestra d'Educació Infantil. EBM Cervelló

DESCRIPCIÓ SOBRE LES INTENCIONS/OBJECTIUS DEL GRUP QUE HA ORGANITZAT LES POLARITATS

Trobar l'equilibri entre aprendre a ser i actuar de manera autònoma i aprendre eines per conviure i adaptar-se en societat, pot ser una reflexió que ens ajudi a valorar la vida quotidiana a l'escola. Tots dos aprenentatges formen l'eix central de l'ambient educatiu, tal com es constata a les orientacions curriculars i és d'allò més important dedicar el temps necessari a cadascun d'aquests moments, moments espontanis, lliures, plens d'interès i de curiositat, moments per acompanyar, observar i aprendre.

DESCRIPCIÓ DE LA DINÀMICA

La dinàmica comença per una visualització còmoda i tranquil·la de dos vídeos de l'escola Rellinars i una seqüència fotogràfica de l'escola Bressol Municipal de Cervelló.

Els vídeos deixen entreveure un documental fet per quitxalla de l'etapa d'infantil de l'escola rural Rellinars sobre la seva escola a l'estil del documental francès «Ser i tenir». El documental formava part del projecte del periodisme, un projecte d'escola on cada aula preparava una experiència que havia de compartir, en aquest cas «Fem un documental» va ser l'escollida pel grup d'infantil.

La seqüència fotogràfica de l'escola bressol permet veure accions quotidianes, accions lliures i espontànies dels infants on afloraven les relacions, les descobertes, els aprenentatges... Una documentació atractiva per valorar i observar les experiències que es donen en aquest context.

NARRACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA DEL TALLER

Després de visualitzar els vídeos i de reflexionar en grups reduïts sobre les imatges impreses, s'inicia una conversa partint de la pregunta inicial: Com posem en comú les idees que han sorgit tenint en compte la Vida quotidiana i el Currículum?

Als vídeos es pot observar com la mainada inicia accions de manera totalment autònoma, i aleshores es planteja la pregunta: En quin moment el mestre ha de ser conscient del currículum? Que puc fer perquè els menuts continuïn essent autònoms en etapes posteriors? Una reflexió que va encoratjar el grup

a expressar la importància de continuar fomentant aprenentatges autònoms, en totes les etapes.

Partint de l'observació de la imatge d'un nen de dos anys que es moca tot sol davant d'un mirall, s'argumenta com els mestres atorguem valor a les accions quotidianes, accions que necessiten un cert temps de qualitat, on l'adult acompanya i respecta els ritmes de desenvolupament de cada infant. Una altra reflexió plantejada és la confiança vers l'infant que es mostra en cada imatge. Una confiança necessària per tal de fer créixer l'infant amb totes les seves capacitats.

L'actitud del mestre també ha estat un punt de controvèrsia: cal que l'adult tingui una intenció prèvia i una actitud d'escolta vers l'infant per tal que es generi aprenentatge. Aprofitant els moments del dia a dia, un mestre és capaç d'observar, d'acompanyar, d'aprendre i preparar espais adients a les necessitats dels nens i nenes.

Un altre aspecte que s'ha plantejat ha estat el concepte que tenim del Currículum. Una idea que en molts casos pot ser distorsionada si no l'hem llegit i reflexionat amb atenció. Es duu a terme una dinàmica que ens fa veure quina és la realitat, menys de la meitat del grup no s'ha llegit el currículum!!

És aleshores quan sorgeixen preguntes com: Des d'on fem vida quotidiana? Des d'on fem currículum? Cal separar-los?

Cal repensar el nostre dia a dia... com les accions quotidianes es relacionen amb les orientacions curriculars i com aquestes orientacions formen part del nostre dia a dia. Una relació necessària per generar entorns culturals rics que permetin als infants créixer.

IDEES I PROPOSTES D'ACCIÓ PER A LA PRÀCTICA QUE HAN APAREGUT

Tenir un concepte real de les Orientacions Curriculars, havent llegit i reflexionat cada apartat i adaptant-lo a les necessitats de cada escola i etapa.

Mostrar una actitud predisposada davant les accions i les propostes d'escola. Confiar amb els nens i les nenes i ser capaços d'interpretar els seus interessos i les seves capacitats. Utilitzar la vida quotidiana per encabir les orientacions curriculars.

Llibertat/límits

El taller ha estat dinamitzat per l'Assumpció Benedi, mare d'una nena de 6 anys i mestra de l'escola bressol Sol Solet, i per Agnès Barba, mestra de l'escola dels Encants, ambdues escoles a Barcelona.

La llibertat ens atansa a una idea molt important per a l'ésser humà, la idea que per ser lliure cal ser independent. La llibertat ens dona capacitat d'escollir, sense haver de ser sotmès a l'autoritat o criteri d'altri. Aquesta capacitat innata en l'infant cal conduir-la

Precisament per això creiem molt important reflexionar sobre la importància de crear a les escoles entorns prou segurs per permetre que els infants des de ben petits puguin gaudir de les activitats lliures que els ajudaran a assolir la independència. I tan important com això és que l'adult que l'acompanyi pugui crear les condicions adequades per afavorir al màxim la seva autonomia.

Volem plantejar al grup una reflexió carregada de reptes importants que ens ajudaran, a mestres i educadors, a prendre consciència de com podem millorar les nostres escoles i oferir als infants entorns més rics, segurs i complets.

Quin paper tenen els límits en aquests entorns segurs? Podem entendre la llibertat sense límits? Quina idea tenim els adults de llibertat dels infants i com la concebem a l'escola? Quins límits són menester per crear aquests entorns segurs?

El taller pretén obrir un espai de reflexió i de debat entre els participants, amb la intenció d'establir uns criteris comuns, sobre la necessitat de la infància de gaudir d'entorns que respectin la seva llibertat i que alhora siguin segurs.

Després d'una breu presentació de cadascuna de les persones que integrem el grup, iniciem el taller tot mirant una selecció d'imatges on podem observar infants en moments quotidians de la seva vida a l'escola. Cal fer una mirada atenta al que passa, però especialment a un factor: en quin entorn passa, ja que aquestes imatges ens serviran de base per compartir amb les companyes. Una estona de reflexió personal ens permetrà recollir les nostres impressions amb unes preguntes clau sobre què entenem per llibertat, els dubtes i neguits vers els espais de llibertat dels infants a les escoles, la necessitat de tenir límits, la seguretat que donen els límits.

Posteriorment ens trobarem en grupets reduïts, de 5 o 6 persones, per compartir les nostres reflexions, i per, a partir de les vivències personals, mirar de contrastar, potser consensuar, aspectes comuns que posteriorment compartirem amb la resta d'integrants del grup.

Intentem ampliar la nostra mirada personal i extreure unes conclusions comunes que ens ajudin a definir quins límits són necessaris i per què.

El grup que formava el taller era d'unes 40 persones que es dedicaven a àmbits molt diversos: mestres, educadores, professores de la facultat i de graus, estudiants i algú de l'àmbit social; això sí: tot dones.

Les mirades foren diverses, si bé totes coincidírem a valorar la llibertat com un dret personal, en la mesura que cadascú ha de poder mostrar-se tal com és; una necessitat que ens ajuda a fer-nos a nosaltres mateixos, a trobar el nostre lloc i a saber viure en societat; un deure comú, ja que tothom tenim els mateixos drets i, per tant, la nostra llibertat ha de ser compatible amb la llibertat d'altri. Resultava més difícil consensuar què entenem per llibertat quan parlem d'infants. Els adults, sovint establim unes normes per regular la convivència entre els infants que responen més a les necessitats dels adults que a les necessitats pròpies de la infantesa; i que per tant marquem uns límits que no sempre són coherents amb les nostres idees i que respectem poc el dret a la llibertat del qual han de gaudir els nens. I això, per què passa? Vam veure que teníem mirades molt diverses i que sovint la llibertat i els límits són subjectius a les necessitats, pors i vivències dels adults que els marquem.

ALGUNES IDEES I PROPOSTES D'ACCIÓ PER A LA PRÀCTICA QUE HAN APAREGUT:

D'aquest taller en podem destacar diferents propostes, les quals de segur ens poden ajudar a millorar en la nostra pràctica educativa.

Hem de ser capaços de tenir una ment oberta, que ens permetrà descobrir nous reptes, noves maneres de fer, tot alliberant-nos de les nostres mancances i de la por d'allò desconegut. Quanta seguretat ens dóna allò que ja coneixem, malgrat que no ens acabi de satisfer?; els adults ens mostrem molt reticents a allò desconegut i sovint ens refugiem en allò que hem viscut sense posar gaire atenció a quan ho vam viure, i per tant ens limitem a reproduir vivències del passat.

Cal saber analitzar la pròpia pràctica, hem de fer aturades i mirar què fem, com ho fem i per què ho fem, sovint arguments com «sempre ho hem fet» ens limiten i priven d'aprendre quelcom nou. La reflexió sobre la pròpia pràctica és una bona mesura de reflexió que cal incorporar a la pràctica educativa de totes les escoles, no solament a escala individual, hem d'aprendre a utilitzar-la com a base de reflexió de l'equip pedagògic.

Ens hem d'alliberar de determinats prejudicis que ens encadenen al nostre passat i a les nostres vivències anteriors. De tant en tant cal obrir aquella motxilla que tots portem a l'esquena i mirar què hi tenim a dins, perquè cal fer neteja, endreçar, resituar i fins i tot treure'n una part del contingut. Tots els caminants saben que el contingut de la seva motxilla ha d'anar variant segons si fa una caminada per les Anapurnes o si es desplaça per la vall del Colca. Nosaltres, els mestres, els educadors que acompanyem infants en el seu procés educatiu, també ens hem d'adaptar a noves societats, als nous infants i als nous entorns.

Mirades divergents ajuden a construir mirades comunes, cal crear equips pedagògics capaços de compartir, de formar-se, de debatre, de discutir sobre les necessitats dels infants, equips que creïn entorns rics i segurs, equips valents i segurs d'allò que fan. Que no tinguin por d'equivocar-se en quelcom, i que estiguin preparats per rectificar amb intenció de millora.

Cal crear equips capaços de decidir conjuntament com ha de ser el projecte educatiu del centre per situar l'infant en el centre de l'aprenentatge, tot donant resposta a la seva llibertat en connectar amb les seves pròpies necessitats.

Les normes i els límits no són el mateix, si bé unes estan pensades per regular la convivència, els altres són necessaris per crear entorns segurs. Una condició imprescindible perquè un «no» i el seu límit corresponent tinguin validesa és emetre tan sols aquelles que estiguem disposats a mantenir fins al final.

Els bons límits han de ser clars, això vol dir que els nens mai no han de dubtar si allò es pot fer o no; han de ser coherents, és a dir, han de respondre a necessitats reals; han de ser pocs, ja que solament tenim els límits imprescindibles i han d'ajudar a créixer.

A tall de conclusió: els infants necessiten normes i límits ben definits que els ajudin a gaudir d'entorns rics i segurs on tinguin l'oportunitat de prendre ells mateixos les seves pròpies decisions. Entorns amb prou espai per desenvolupar-se amb llibertat.

No tinguem por! Animem-los a ser independents!

No tinguem por!. Animem-los a ser independents!

Estimular/Donar Temps

- Sílvia Blanch Gelabert, professora i investigadora del Departament de Psicologia Evolutiva de la UAB.
- Judit Cucala Pedagoga, educadora Primer Cicle d'Educació Infantil. Actualment directora Escola Bressol Municipal Londres, a Barcelona.
- Pep Llenas Sunyer, mestre d'educació infantil de l'escola Sant Ignasi de Manresa.
- Mar Pérez Martín, directora de l'Escola Bressol Gespa, psicomotricista i professora del Departament de Didàctica d'ed. Musical, Corporal i Plàstica de la UAB.

DESCRIPCIÓ SOBRE LES INTENCIONS/OBJECTIUS DEL GRUP QUE HA ORGANITZAT LA POLARITAT.

Sabem que, per créixer, un infant necessita sentir-se estimat, segur, disposar d'un entorn enriquidor, trobar reptes, elements motivadors, evolucionar segons els seus interessos i nous descobriments, que progressivament l'ajudaran a construir el seu pensament... però, on és el límit entre l'estimulació i la sobreestimulació? Realment respectem el procés individual de cada infant, les seves necessitats? Què marca el nostre procés d'aprenentatge quan som infants: el seguiment que vam rebre de la figura del mestre? L'exercici continuat i la repetició? La disciplina i l'esforç? El joc lliure, la pròpia construcció i descoberta són els que porten al coneixement del nostre entorn ampli i complex? Sabem que de l'acció en sorgeix la reflexió... però, sempre és així i per a tots els infants? Els adults, poden ajudar a fer més enriquidora l'experiència d'aprenentatge de l'infant? Dues idees, dues polaritats sobre les quals hem reflexionat de manera vivencial.

DESCRIPCIÓ DE LA DINÀMICA PROPOSADA.

Ens situem en dos espais nous i desconeguts, volem experimentar per reflexionar sobre els procediments, i així revisar les estratègies que ajuden a créixer i millorar la nostra intervenció com a acompanyants. Les dues propostes que oferim plantegen una vivència dels dos extrems de la polaritat:

- Un espai amb una proposta oberta, amb diferents possibilitats d'acció: motriu, artística, literària... amb una consigna única, "feu".
- A l'altre espai, activitats totalment tancades: una de motriu i una d'exercicis matemàtics, amb un control exhaustiu del temps i on els resultats són l'únic aspecte important. Fer, fer i fer, en un temps limitat i d'una manera concreta.

En acabar cada experiència, les participants expressen per escrit com s'han sentit, plasmen la seva reflexió.

NARRACIÓ DE L'ACCIÓ.

DONAR TEMPS- espai de lliure moviment amb materials diversos

Es van recollir les sensacions següents, a partir de les reaccions de la vivència: diversitat, llibertat, pau, tria, tranquil·litat, equilibri, satisfacció personal, contacte amb un mateix, emoció, seguretat, iniciativa, autonomia, ganes de fer, assaig i error, respecte, confiança, calma, serenor, connexió, gaudi, silenci, individualitat, plaer pel meu ritme, confiança, descoberta, decideixo què fer, joc sol, capacitat de decisió, benestar de triar què és el que es vol, satisfacció personal, gaudi de poder escollir amb llibertat, puc escoltar-me a mi, què em ve de gust? Què sento? Espontani, plaer. Majoritàriament van ser positives però també hi va haver aquests dos comentaris que cal tenir en compte: falta de comunicació, joc sol.

ESTIMULAR- espai estructurat en un circuit amb activitats tancades per tots

En l'altre extrem de la polaritat, durant la vivència caricaturitzada d'estimular, van sorgir les sensacions següents: pressió, autoexigència, imposició, disciplina, pressió, frustració, por, inseguretat, discriminació, impotència, por del fracàs, exigència, duresa, emoció retinguda, neguit, normes, rigidesa, no-creativitat, coacció, inutilitat, vergonya, nerviosisme, estrès, ràbia, impotència, bloqueig, complicitat amb les companyes, riure compartit, duresa.

ALGUNES IDEES I PROPOSTES D'ACCIÓ QUE HAN APAREGUT

Les diferents reflexions es comparteixen en cada vivència i ajuden a situar-nos en la realitat de l'escola, des del punt de vista de l'infant.

Durant la posada en comú de l'espai DONAR TEMPS es plantejà la dificultat de saber ajustar el paper de l'adult. Si l'oferim sense consignes ni acompanyament, alguns infants es podrien sentir sols o perduts? O això s'esdevé quan l'adult no sap preveure i dissenyar les propostes, organitzar un espai i escollir materials adients?

La proposta oberta no implica caos i desconcert sinó que possibilita i potencia la comunicació particularitzada i l'ajustament a cada infant. La millor tasca del mestre és saber acompanyar sense envair, saber esperar i no tenir pressa perquè l'infant trobi solucions o respostes. Importància de saber donar valor al silenci que permet també estar connectats amb altri.

En la posada en comú de la vivència d'ESTIMULAR, primerament s'expressà el malestar de situacions que comportava la metodologia emprada: esperar, fer fileres o no poder fer realitat els propòsits o interessos que suscitava l'espai, entre altres exemples. Sobretot es destacà el paper de l'adult, discriminatori i amb ordres generalitzades, sense tenir en compte les característiques personals de cada individu i les seves necessitats. D'altra banda, però, no tothom compartia el mateix significat de la paraula «estimular».

Es parlà de la importància que pot tenir l'estímul com a impulsor de descoberta i aprenentatge; el fet d'estimular com una actitud positiva i encoratjadora. Però també es plantejà la preocupació que avui, molt sovint s'entén la paraula «estimular» com l'entrenament d'una tècnica que es basa en la repetició i que malauradament hi ha molta oferta en el mercat de propostes per a infants d'un any que en realitat el que necessiten és una exploració motriu àmplia per conèixer i aprendre a conèixer.

Les reflexions recollides mostren com els procediments, les metodologies i l'acompanyament provoquen emocions molt oposades en funció de l'espai en què s'ha estat. Sabem que per aprendre és positiu estar calmat, content, a gust i, per tant, les emocions de frustració o enuig ho dificulten. La pressió que a vegades fomentem en les criatures no és una bona aliada per afavorir els vincles i les oportunitats d'aprenentatge significatiu.

Es va compartir la idea que estimular, pel simple fet d'estimular, sigui amb més o menys duresa o des de la seducció, no és un model adequat per fomentar l'aprenentatge, però que el simple fet de deixar fer i donar temps, sense la intervenció directa o indirecta de l'adult, tampoc no és suficient si sempre actuem així; cal, doncs, un equilibri.

Llavors sorgeix la pregunta: si deixem fer als infants, què hem de fer els adults? Hi ha una primera resposta: garantir que l'ambient sigui agradable i donar la seguretat afectiva necessària perquè els infants se sentin a gust i segurs, però el repte també radica a saber trobar la distància adequada amb l'infant, prendre la decisió correcta sobre quan cal intervenir per potenciar, sense interrompre el seu joc.

A més de l'actitud de l'adult quan s'està amb els infants, també és bàsic organitzar els espais i el material. Aprenere a organitzar els espais i els materials per oferir varietat als infants és un procés indispensable. És important saber oferir un espai adequat que doni la possibilitat d'interactuar entre ells i els materials sense aglomeracions, donant la possibilitat d'estar sol o amb els altres companys. També cal ser molt curosos a l'hora d'escollir els materials, amb prou diversitat i quantitat, perquè han de donar resposta als diferents interessos i processos de desenvolupament.

TRES ASPECTES IMPORTANTS QUE ES RECOLLIREN SÓN:

- Saber observar i recollir les individualitats de cada infant,
- Saber oferir els reptes ajustats a cadascun, partint del que l'interessa descobrir i l'emociona, per avançar en el seu desenvolupament i creixement,
- Saber trobar el punt d'equilibri en les nostres intervencions. No avançar ni resoldre per ells, però sí donar-los un element que enriqueixi el seu joc i aprenentatge. Per descobrir conceptes que qualifiquen el món dels objectes ha d'experimentar les diferents sensacions que aporten la seva experimentació (pes, llargada, temperatura...), però no sabrà dir «cercle», «rugós», «prim» o «lila», si l'adult no verbalitza aquestes qualitats i conceptes.

El conjunt de mestres tenim un paper important i bàsic per al creixement dels infants en la progressiva conquesta de l'activitat autònoma.

Sobre estimular sovint implica rigidesa i poc ajustament a les necessitats individuals

Deixar fer en un ambient divers afavoreix la motivació dels infants

La simultaneïtat de les propostes ofereix atenció diversificada i en grup reduït

La metodologia que fem servir, genera emocions que afavoreixen o entorpeixen l'aprenentatge

Les activitats molt estructurades sovint dificulten la motivació i l'ajustament a les necessitats i coneixements dels infants

Educar per avui/Educar per demà

Gabriel Lemkow Tovias - Filòsof. Professor del Grau d'Educació Infantil de la Fundació Universitària del Bages (UAB)

Luisa Martín Casalderrey - Mestra jubilada d'escola bressol i col·laboradora del PEIF, de l'ICE de la UAB

Elisenda Vilà Passola - Mestra d'Educació Infantil de l'EP Pit Roig

OBJECTIUS: En aquest taller sobre la polaritat entre avui i demà es tractava de confrontar les experiències i reflexions sobre el dilema que representa educar pensant en el passat, en el present o en el futur. No es tractava de desestimar uns plantejaments o uns altres, sinó de poder descobrir les constants, les complementarietats i fins i tot les divergències entre els diversos posicionaments educatius. També es tractava de fer palès com, malgrat que **l'acció educativa sempre és avui, l'experiència que la qualifica ve d'ahir i el sentit que hi donem es projecta al demà.**

En aquest taller es volia indagar si hi ha unes constants en l'educació dels més petits que es mantinguin en el temps, així com comprovar si es donen posicionaments oposats en els mestres, segons si són home o dona, per tal que es mostrin obertament en el debat educatiu. D'aquesta manera podríem generar una reflexió més àmplia i profunda i extreure unes conclusions que ens permetessin millorar la intervenció educativa que estem portant a la pràctica, cadascú en el seu context.

Dinàmica: El taller es va iniciar amb una exposició d'objectes quotidians en la vida dels infants i de les seves educadores i mestres, que podien situar-nos en aquest àmbit del pas del temps, ja que molts d'ells ens feien pensar en l'evolució de l'ús, funcions i connotacions que han anat variant al llarg dels anys.

Per exemple, la cullera: és un instrument amb una funció clara, però amb formes que van variant al llarg de la història i les cultures. Els mestres som portadors de cultura en el seu vessant més ampli. Com seran les culleres del futur?

Després de situar el tema, la proposta era que les persones que participaven en el taller fessin dos grups. Un grup s'havia de situar fa uns 20 anys i l'altre uns 20 anys després, per a reflexionar sobre:

- Què volíeu per al vostre futur? o Com us imagineu el futur? Què somiàveu o Què somieu? a nivell personal/familiar, social, laboral i educatiu
- Aspectes que s'han complert o es podrien complir i que no. Per què?
- Contrastació amb el present de l'educació.

La posada en comú va servir per constatar la dificultat de situar-nos fora del present i per compartir reflexions, el resum de les quals hem organitzat en aquest quadre:

20 anys abans

- La concepció de l'infant ha canviat
- La idea de protecció de l'infant, abans potser era un no-deixar fer.
- Els llibres s'estan substituint per les tauletes digitals? Importància de mantenir l'habilitat d'escriure sobre paper.
- Importància de la lentitud i l'espera quan no hi havia tecnologies que donaven una resposta immediata.
- Abans es donava més importància a les narracions i als llibres de contes.
- Abans es feien més sortides i avui dia cada cop se'n fan menys per temes legals i pors. Això és un problema.

20 anys després

- Potser els aprenentatges seran més globals.
- A Catalunya s'ha tornat enrere en alguns aspectes i polítiques educatives que potser volem recuperar.
- No hi hauria d'haver tanta diferència de treballar en les etapes 0-3 i 3-6.
- L'escola tendeix a ser conservadora i a transmetre un currículum ocult.
- Cada vegada hi ha més diversitat a l'escola i hem esdevingut novament migrants arran de la crisi.

ASPECTES IMPORTANTS I CONCLUSIONS PER A MILLORAR LA PRÀCTICA:

- Necessitat de tenir una concepció integral de l'infant. Volem creure en un infant actiu, amb autonomia. Que sigui protagonista i que respecti l'opinió d'altri.
- Creiem que sempre cal atendre les necessitats i potenciar les capacitats.
- Pensem que hem d'aprofundir en el present, la reflexió sobre què és de veritat allò important. Els valors: acceptació d'altri, respecte, llibertat de pensament... La importància de l'emoció en l'aprenentatge...
- És fonamental la flexibilitat de les mestres, per adaptar-se als canvis, i la resiliència d'infants i mestres.
- Donem importància a la funció del paper i a l'acte d'escriure. L'escriptura i els llibres no s'haurien de perdre mai.
- Valorem la narració de contes, tot i que no podem anar en contra de l'evolució tecnològica. Les narracions es poden fer amb el suport d'un llibre o d'una tauleta digital o, fins i tot, no tenen per què ser incompatibles amb l'ús de tablets.
- Necessitem més autonomia dels equips directius i més implicació dels equips educatius.
- Les escoles haurien d'anar acompanyades del canvi social i de les famílies. Per què l'escola sempre va a remolc de la societat? S'adequa a allò que la societat és i té una tendència conservadora. Per anar per davant cal estar en constant formació.
- La diversitat és cada cop més gran als centres. Moltes criatures avui tenen els pares a l'estranger... Hem tornat a esdevenir migrants. La importància dels idiomes.
- Ens cal ser valents i adaptar-nos a un món que canvia. Hem de creure que en som capaços. Cal tenir molta força per a crear equips de mestres i fer l'escola del futur.
- Quin món imaginem i volem d'aquí a 20 anys? El món que imaginem en el futur està molt lligat a la ideologia de cada grup que hi pensa, no existeix una visió neutra, no ideològica sobre quin futur és el millor. Per tant, és molt difícil saber com entendrem el concepte d'autonomia en el futur.
- Molt sovint el cinema, les novel·les... ens presenten imatges catastròfiques

del futur (projectem allò dolent, i ens genera concepcions distòpiques sobre el futur). Som capaços d'imaginar un futur desitjable? Segons quin món volem, plantejarem una educació o una altra. Per tant, hem d'esbrinar, a partir del debat entre diverses posicions, què és allò bo que voldríem conservar i què voldríem millorar o canviar. Si no, estarem sotmesos a allò que s'esdevingui.

- Ara (i potser en el futur) hi ha una tendència a tenir, no pas a ésser. Potser si tendim cap a l'ésser, el futur pot millorar.
- Cal fer un esforç de renovació pedagògica, com es va fer en altres èpoques.
- No ens podem quedar en el present i prou. Hem d'educar avui, amb l'experiència d'ahir i mirant cap al futur. Tenim una gran responsabilitat.

Iniciant-nos em el tema d' "educar per avui, educar per demà"

Objectes que ens transporten a altres temps!

La col·lecció de culleres com a metàfora d'un estri que s'adapta al pas del temps, però sense perdre la seva funcionalitat!

Aprentatge individual/Aprentatge grupal

Imma Homar Martí, directora de l'Escola Bressol Municipal El Tramvia Blau, de BCN

Montserrat Montoriol Puiggrós i Judit Sardà Lizaran, mestres de l'Escola cooperativa El Puig, d'Esparreguera

Xema Vidal Molina, professor de l'Escola Municipal d'Art i Disseny Massana, de BCN.

OBJECTIUS, INTENCIONS DEL GRUP:

Què entenem per aprenentatge? Com es produeix? Quins factors hi influeixen?

L'aprenentatge, és un procés individual? Pot produir-se sense el suport del grup, sense la mirada d'altri, sense sentir-nos estimats, respectats i reconeguts?

Podem esperar resultats homogenis, semblants o iguals d'una activitat d'aprenentatge en grup?

On ens situem davant d'aquesta polaritat? L'individu és causa del grup o el grup causa de l'individu?

Algunes preguntes o dubtes que ens sorgeixen:

- És útil plantejar activitats en grup quan l'aprenentatge és individual?
- Podem esperar resultats homogenis, semblants o iguals d'una activitat en grup? Fins a quina variabilitat de la resposta considerarem que un resultat és correcte o erroni en una activitat grupal?
- Fins a quina quantitat de membres del grup serem capaços d'assumir la dualitat individual-grupal?
- Fins a quina quantitat de membres del grup serem capaços d'assumir la dualitat individual-grupal?

DINÀMICA PROPOSADA:

1. Treball individual. Treball de creixement personal sense aportació del grup i sense comunicació al grup. Respondre amb un escrit la pregunta: Què has pensat avui quan t'has llevat? Les respostes restaran individuals, sense llegir-les i no aniran més enllà de la reflexió personal.

2. Treball individual per compartir-lo i convertir-lo en un treball col·lectiu. Primera fase. Cadascú dibuixa un mapa de la sala de conferències on hem estat abans i s'ha fet la presentació de la jornada i la xerrada.

Segona fase. Es penjen tots a la vista i s'analitzen en grup. Veient el que és essencial i el que és complementari, elements comuns i aspectes diferents. A partir d'aquesta anàlisi es farà, en un paper gros, un dibuix que reculli la visió de la sala de tot el grup.

3.- Treball de grup. Resultat col·lectiu Per grups de 6-8 persones (en funció de la quantitat de persones al grup, 4 grups en total), cada grup construirà un animal inventat irreal que representi la jornada que estem realitzant.

Cada grup treballarà amb materials diferents. Aquests materials els aportarem els professors.

NARRACIÓ DE L'ACCIÓ:

Es va seguir el guió previst i vam aconseguir complir l'horari...

Les participants en el taller van ser 15 persones, totes dones, algunes de 0-3, algunes de cicles formatius i la majoria de parvulari.

El primer debat en grup després de la realització de la primera part del segon exercici va aportar alguns elements interessants, com per exemple com ens posem d'acord, a partir de les nostres produccions individuals per tal de construir en grup. Analitzem quins elements són necessaris, què considerem superflu, com defensa cadascú el seu punt de vista... Com, a partir de les aportacions individuals de cada membre del grup canviem la nostra idea inicial. Si tornéssim a fer el mapa individual ja no seria el mateix, i si tornéssim a la sala ja no la veuríem de la mateixa manera.

El tercer exercici afavoreix la relació grupal, i cada grup construeix a la seva manera.

IDEES I PROPOSTES D'ACCIÓ QUE HAN APAREGUT

El grup 1 inicia el treball de disseny del seu animal amb una reflexió col·lectiva. Cadascú aporta verbalment criteris i idees per construir-lo i després es passa a l'acció, combinant els elements proposats per representar les idees aportades.

Melic Rodamón:

Aquest personatge o animal, té bones orelles per escoltar, també té antenes per captar-ho tot. Té vuit potes, com les polaritats que s'han tractat a les jornades.

El seu nom pren com a referent el del conferenciant J.C. Mèlich i, al mateix temps es refereix al melic com a centre de l'individu. Col·loca l'acció i la reflexió al voltant de cadascú.

El Grup 1 l'han format: la Pilar, la Carme, l'Anna, l'Inma i una altra Carme

Les noies del grup 2 defineixen primer les parts del cos de l'animal i després construeixen cada part amb els materials adequats.

Cervell Cor Neuronin.

El nom d'aquest animal és descriptiu de les seves qualitats. Té relació amb el primer conferenciant Ignacio Morgado i la seva conferència sobre les xarxes neuronals i la relació amb la intel·ligència i l'emoció.

El cor és molt gran i el cervell més petit, però situat al damunt. També té elements sensors per connectar amb el món.

Les cames són curtes per fer el camí a poca a poca, però en té moltes per poder arribar molt lluny.

El grup 2 són: l'Anna, la Núria, la Sandra, la Marta i una altra Núria.

Les components del grup 3 decideixen construir una “família sistèmica” que defineixen amb les semblances i les diferències de cada membre del grup.

Ser-hi. Família sistèmica.

La mirada, la rialla, el somriure, característiques importants als components de la família.

Les pinyes són les arrels. Els braços oberts per abraçar. Els globus són els cors. El nom fa referència al final de la conferència de Juan Carles Mèlich quan ens ha parlat de les famílies i ha definit el fet de ser-hi com a valor important en les relacions.

El grup 3 l'han compostat: la M. Dolors, la Geòrgia, la Marta, la Mariona i la Montserrat.

Cal felicitar tothom per la creativitat mostrada. En la reflexió final destaquem que els materials no són neutres: per mostrar el cor s'han fet servir objectes amb volum, pinyes o globus; per a les antenes, elements amb formes punxoses, allargades; per a les potes, els peus de les copes; per a les connexions neuronals espirals, etc.

És la forma i el material allò que ens inspira per donar significat als diferents animals i a les diferents parts de cadascun. Les decisions per construir l'animal han comportat el fet de compartir els coneixements i han accentuat la unió entre membres del grup, la cooperació.

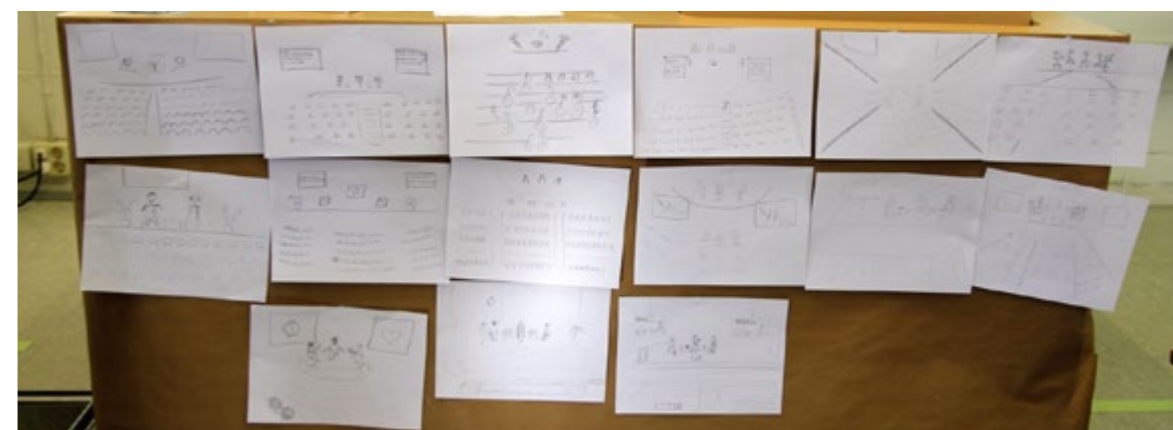
Hem constatat que l'ús de materials diferents, estranys i atípics a l'aula, excita la creativitat. A l'escola infantil, la possibilitat de crear amb volum aporta moltes pistes de com està emocionalment l'infant.

Visionat d'una experiència grupal de dansa d'infants de 3 anys a l'escola El Puig

Treball dels grups per a la construcció de l'animal que representa les jornades.

POLARITAT QUI PARLA?/QUI ESCOLTA?

Montserrat Fons Esteve. Mestre i Pedagoga. Professora de la Facultat d'Educació de la UB. Membre de l'equip 0-6 de l'ICE-UAB

Àuria Gómez Galceran. Mestre i Pedagoga. Escola Waldorf El Til·ler de Bellaterra

Azucena Linares Gómez. Mestra i Pedagoga. Professora de didàctica de Bemen3. Directora pedagògica de l'empresa serveis per a la infància créixer junts. Membre de l'equip 0-3 i 0-6 de l'ICE-UAB

Teresa Morros Arandes. Psicòloga. Professora associada Facultat Ciències de l'Educació de UAB. Membre de l'equip 0-6 de l'ICE-UAB

Marta Seguí Picazo. Mestra, directora de l'EBM La Barqueta del Masnou i formadora d'equips d'infantil.

INTENCIONS/ OBJECTIUS DEL GRUP QUE HA ORGANITZAT LA POLARITAT:

A vegades cal aturar-se un moment i preguntar-nos si ens donem prou temps per observar i escoltar l'infant o bé ens precipitem interpretant el que ell necessita, de manera que actuem sense espera i els donem solucions sense oferir-los l'oportunitat que ells mateixos les trobin.

Prenent com a base aquesta reflexió, la proposta del taller és pensar sobre la pràctica educativa, fent-nos més conscients de com ens relacionem amb els infants.

Els infants ens parlen i no sempre amb paraules, sinó amb el seu cos, el seu malestar o la seva actitud. Els mestres i adults en general que envolten l'infant, ¿ens donem temps per observar i escoltar allò que ens vol comunicar cada criatura o ens precipitem actuant segons el que creiem que ell sent, pensa o necessita? Ens trobem doncs en la polaritat parlar-escoltar.

Davant d'aquesta disjuntiva, la pregunta proposada per reflexionar-hi és la següent: Escoltem amb tots els sentits les necessitats veritables que cada infant expressa?

DESCRIPCIÓ DE LA DINÀMICA PROPOSADA:

Un vídeo de situacions quotidianes de l'escola bressol i parvulari convidava a entrar al taller i situar-se en la realitat educativa. Però calia presentar-se abans de compartir el taller. Tenint present la proposta de treball, cada participant va elaborar una targeta de presentació amb el seu nom i alguna cosa més que l'identifiqués i se la va penjar en un lloc ben visible. Seguidament una música dinàmica introduïa els participants a la consigna de caminar per la sala i saludar-se tot connectant amb la mirada i fent coincidir els palmells en silenci. Era la primera experiència de prestar atenció a altres.

Per poder conèixer-se millor s'havien d'agrupar al voltant d'unes fotografies de relació infant-adult i conversar sobre qui creuen que parla i qui creuen que escolta en cada imatge.

Tot seguit la Marta i l'Àuria van explicar experiències de les seves escoles que feien referència a donar-se temps en la pràctica educativa.

A la darrera part del taller es va oferir la possibilitat de viure l'experiència relacional amb altres mitjançant la pintura en un espai compartit del paper.

Colors primaris dialogant entre si, aproximacions del pinzell cap al territori d'altre, dubtes, interferències, presa de decisions... pensaments i emocions en escena, i com a resultat final una obra compartida testimoni de l'encontre.

Finalment es va fer una posada en comú per recollir totes les experiències viscudes i fer una síntesi compartida de les reflexions emergides al taller.

NARRACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA DEL TALLER:

Recollim les expressions directes de les participants:

"M'ho he passat molt bé. Però em sobte que no ens hem mirat mai els ulls. Miràvem la producció de l'altre, ens escoltàvem, anàvem provant d'acostar-nos sense envair i ens atrevíem"

"Jo volia barrejar els colors però tenia molt al cap que cadascú en la mateixa proporció. He notat una invasió quan ha retirat el paper"

"Intentes respectar els desitjos de l'altre. Respectar-li el traç, però acabes envaint quan agafes confiança. Respectar l'altre i el que un té ganes de fer, però On comença la invasió i on la creació conjunta?"

"He viscut el joc d'ara et toca a tu i m'espero perquè no haig de fer res més que mirar el que fas"

"Jo anava fent i veia que l'altre em tapava els forats... me l'he mirat i clar com no em deixàveu parlar..."

"El canvi de pinzell era com convidar l'altre a continuar. Et vinc a buscar, aprofito això que has fet i jugo. És com dir-te mira que sé fer, mira, o, jo també ho sé fer. Hem jugat."

"Hi havia la por del taronja de tapar el groc. Controlava no abusar del color més fort per respectar l'altre, per crear una cosa bonica..."

"En el fons era jugar i convidar. M'ha agradat el que feia (taques que jo podia omplir amb el meu color) i li he donat peu a fer més taques per poder omplir, hem trobat una combinació que hem anat repetint."

"Hem tingut un dilema perquè s'ha acabat la pintura..."

“Sense intenció prèvia de crear una cosa conjunta i sense haver-ho parlat i decidit hem estat capaces de crear. Al començament era com dir: mira queda bé! i de mica en mica ens hem anat fusionant i ens anàvem animant!!

ALGUNES IDEES I PROPOSTES D'ACCIÓ PER A LA PRÀCTICA:

El gran exercici d'escolta que hem fet ens acosta i ens fa entendre què vol dir l'elaboració o construcció conjunta, què vol dir comptar amb altri. A l'escola no parem de demanar coses als infants sense tenir la paciència necessària per escoltar-los de debò. Avui hem interioritzat què vol dir «ara et toca a tu», «m'espero» i «d'acord amb el que m'inspira el que tu facis, jo continuaré construint, esperant de nou la teva resposta».

Es considera molt important el fet que, malgrat la pressió que té l'escola per aconseguir resultats, es valorin per damunt de tot els processos.

Cal entendre una mica més l'actitud dels infants, que sovint es mostren tan inquietos. Probablement els forcem massa a fer i poc a escoltar amb tot el seu cos. Potser no cal fer tant i viure-ho més.

Sobre el repte del temps que tots tenim es proposa ser-hi presents. Presència en el sentit de ser-hi d'una manera autèntica. Si es té plena consciència de ser-hi, es té temps!

Trobar-se i conèixer-se

Escoltar, entendre, esperar i deixar-se sorprendre

Concentració física, emocional i mental per construir conjuntament

El respecte per l'altre en els cicles de donar i rebre, de fer i esperar, de parlar i escoltar

Alimentacions saludables/Alimentacions fàcils

Carme Solé, pedagoga, directora de l'EBM Dolors Canals, de BCN
Xavier Gimeno, professor del Departament de Pedagogia Aplicada, de la UAB

DESCRIPCIÓ SOBRE LES INTENCIONS/OBJECTIUS DEL GRUP QUE HA ORGANITZAT LA POLARITAT.

Som un microcosmos de tres cossos mutants: el cos físic, el cos emocional i el cos mental. Som tres cervells en connexió: el cervell rèptil, el cervell mamífer i el cervell humà. Els dietistes diuen que som el que mengem, els psicòlegs diuen que som el que sentim, els neuròlegs diuen que som el que pensem. Veritablement, qui som? Què pinta l'educació en totes aquestes "alimentacions"?

Volem parlar una taula on les persones participants puguin gaudir i fer gaudir del que és un nutrient per l'aprenentatge dels nens i nenes de 0 a 6 anys. Des de l'experiència professional en l'etapa, des dels coneixements pràctics i teòrics que cadascú pugui tenir i amb una intenció clara de compartir amb l'altre. M'alimento si tu també t'alimentes.

DESCRIPCIÓ DE LA DINÀMICA PROPOSADA:

Com ens nutrim? Taller de cuina. Passem-nos receptes saludables.

Ingredients/preparació/presentació:

- A) donar la benvinguda a les persones participants.
- B) redactar receptes saludables per grups: entrants, plats principals, postres. Tant pot ser al principi del dia, de la setmana; al mig i al final.
- C) reflexió individual i redacció.
- D) comunicació en parella i grup petit.
- E) compartir-ho amb tot el grup.

Material per la polaritat que portem els dinamitzadors: estovalles antigues, plats antics, copes, coberts antics, flors fresques per guarnir la taula, fruita fresca de tardor, fruits secs, safata per entrants, bols, palmatoria, espelmes, fitxa per escriure la recepta, torre de dolços, davantal de cuiner, identificador amb una tarja per assignar plats per subgrups a l'atzar.

NARRACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA DEL TALLER.

Acollim als participants del taller convidant-los a seure al voltant d'una taula cuidadosament parada, a punt per a que els comensals puguin compartir un àpat a base de fruites de la tardor i fruits secs. Amb l'acompanyament de la llum de l'espelma, les flors, les fruites fresques, proposem reflexionar sobre com ens alimentem, tenint en compte que no només alimentem el cos físic, sinó que també hem d'alimentar el cos mental, el cos emocional i el cos espiritual. Proposem elaborar un menú a partir de les activitats que cadascú planteja als infants de l'escola. Es reparteixen uns paperets on s'indica quin plat s'ha d'elaborar:

1- L'entrant, entès com el plat que ens obre la gana, que ens prepara per gaudir del què seguirà després. També és un moment on s'inicien converses, coneixences,... Talment com una activitat que ens prepara per l'aprenentatge.

2- El plat principal: és el plat potser més elaborat dins d'un àpat. Pot ser un festival de colors de sabors, d'aromes... cuinat a la manera tradicional o potser més innovador. És una metàfora del què en el dia a dia li donem més valor, és una activitat important dins de l'escola, un aport d'energia.

3- Els postres: donen el punt dolç. És el que ens ajuda a acabar, a recollir-nos després d'una experiència, d'un aprenentatge.

Cada plat requereix d'un temps de pensar i de reflexionar individualment, després es comparteix en parelles i finalment en grups de quatre persones on cadascú explica els ingredients, la preparació i la presentació que més els hi ha agradat de la recepta que han compartit amb la parella.

Cada recepta ha de tenir en compte quins ingredients necessita, quina preparació cal fer, i finalment com la presentem als alumnes.

A mesura que es van elaborant les receptes, anem oferint les viandes de la taula, de manera que ens alimentem mentre pensem com alimentem als infants de l'escola, a les famílies, com equip...

ALGUNES IDEES I PROPOSTES D'ACCIÓ PER A LA PRÀCTICA QUE HAN APAREGUT

Algunes de les reflexions que hem compartir estàn relacionades amb la importància de pensar bé allò què oferim als nostres alumnes. Com cuinem dins de l'equip, quina relació tenim els mestres entre nosaltres, com alimentem als infants en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Els cuiners treballen en equip per cuinar un bon plat. Cadascú assumeix la seva responsabilitat i es té en compte quina feina ha de fer cadascú per a que l'àpat sigui un èxit. A l'escola també és important el treball d'equip, per afavorir el desenvolupament dels infants i acompanyar-los en els seus aprenentatges. També les famílies confien en l'escola quan veuen que l'equip de mestres està content i motivat compartint un mateix projecte.

De la mateixa manera que, quan tenim convidats pensem el menú en funció de les persones que tindrem a taula, també a l'escola hem de pensar en els infants que tenim, les seves necessitats, el seu moment evolutiu, els seus interessos... i alhora també en les famílies i el seu entorn.

Cal tenir en compte els ingredients que hi posem, com per exemple la motivació, la creativitat, el respecte, les relacions,... Quins ingredients tenen les propostes que oferim a l'escola?

Com elaborem les receptes, les activitats? Potser sempre les fem de la mateixa manera, perquè sí, perquè toca. Potser ens les mirem des d'una altra mirada

i descobrim que les podem canviar, millorar, que podem ajustar les activitats a allò que en aquell moment requereixen els infants i les famílies i per tant podem innovar, crear, explorar,... inventar una recepta nova.

De quina manera podem presentar les activitats. Tots sabem que mengem pels ulls quan ens ofereixen un plat ben presentat i cuidat. Quins ambients d'aprenentatge presentem als infants, com presentem les activitats? Cal pensar-los perquè siguin atractius, estètics, acollidors, que ofereixin possibilitats d'aprenentatge, de comunicació, de relacions,...

Com presentem l'escola a les famílies? Cuidar l'estètica, afavorir espais acollidors, de relació entre les famílies i els infants, afavoreix que l'escola s'alimenti de forma saludable.

Cuinar requereix del seu temps. Planificar activitats dins de l'escola també requereix de temps, de reflexió pedagògica, de formació, de treball en equip. Quin temps donem als infants per aprendre, per explorar, per relacionar-se i comunicar-se amb els altres i amb l'entorn?

Importància de cuinar amb aliments de Km0, de proximitat, el aliments que hi ha a cada temporada. També a l'escola hem de fer activitats i propostes en el moment més adequat pels infants, quan el moment ho requereix, quan estan preparats i interessats.

Transcripció d'una recepta

Ingredients	Preparació	Presentació
Infants –xurros Equip de mestres – xocolata Famílies - paperina	Equip de mestres prepara amb cura un comiat amb moments viscuts durant el curs donant importància a les emocions compartides (sorpresa) Famílies: aporten el berenar. Comparteixen allò més més personal, més individual de cada infant (sorpresa) Infants: Espontaneïtat, deixen fluir les seves emocions, de manera natural i a l'instant.	Festa fi de curs Pq? Resum de les emocions emocionals que s'han establert durant tot el curs, que han anat madurant. Berenar/Sopar

La taula parada

Conversa al voltant de la taula

Compartint ingredients, preparacions i presentacions

Contrastant els nutrients

Famílies dins del centre, famílies fora del centre

Sílvia Palou Vicens: mestra i psicòloga sistèmica, a 3Sentits (Centre de Cultura Familiar sistèmica)

Arnau Careta Plans: psicopedagog al BES (Boqueria Espai de Supervisió)

Carles Parellada Enrich: Codirector de les formacions de Pedagogia Sistèmica a Catalunya

Sabem que la família és el primer entorn de vinculació afectiva, d'aprenentatge i de socialització de totes les persones. Però qui són les famílies per a les institucions que eduquen els seus infants? Quina mirada en tenen? Quines són les realitats de les relacions entre l'escola i les famílies? Quin paper tenen les famílies en l'aprenentatge?

Tots hem passat per diferents etapes d'aquesta relació complexa però imprescindible, i potser actualment necessitem trobar un punt més equilibrat per tal que cadascú trobi el seu lloc i tothom se senti escoltat, respectat i inclòs.

Amb la intenció de donar llum al lloc de cadascú, en aquest taller els participants vam escenificar, experimentar i reflexionar en grup entorn de l'interjoc que es dona entre els diferents rols de la comunitat escolar, recuperant la nostra pròpia experiència en els rols com a membres d'una família i d'un equip de professionals: pares, mares, fills, mestres, directius...

El taller es va iniciar amb una presentació breu de cadascuna de les persones participants i amb l'enquadrament de l'activitat. Per a facilitar un marc de conceptualització compartit entorn de les relacions entre les famílies i els centres educatius, es van desenvolupar tres idees bàsiques:

1. Inclusió de totes les famílies al centre: els infants entren al centre amb la família dins; per tant, no hi ha pares que no hi participen. Quina és la demanda de participació, o de vegades fins i tot d'"exigència" a les famílies? Com ens podem replantejar aquest treball conjunt per tal que se sentin que en formen part? Com afecten als infants aquestes dificultats de vincle entre escola i família?

2. Cadascú al seu lloc per a poder educar: que cadascú desenvolupi el seu rol, sense perdre el propi lloc com a professionals o com a famílies, és un element de salut que sempre cal tenir present. Les famílies es poden sentir envaïdes amb la nostra actuació professional? Nosaltres ens sentim envaïts per les famílies? Es pot confondre amistat i professionalitat amable o oberta?

3. Equilibri entre donar i prendre: no podem cuidar si no ens cuidem abans nosaltres. Què aportem els professionals i què aporten les famílies? Estem disponibles per prendre? Què valorem del que ens donen? Sentim que ens deuen? Tenim intenció de "salvar" les famílies, o esperem que ens demanin assessorament?

Després d'establir aquesta mirada a la realitat i aquest marc de pensament comuns, els participants del taller es van dividir en tres grups, per revisar cadascun d'ells algunes situacions quotidianes a partir de diferents eines de treball: moviments sistèmics amb persones, moviments sistèmics amb objectes, i escenificacions a partir de tècniques del teatre de l'oprimit i el teatre-fòrum.

En el treball amb **moviments sistèmics amb persones** es va treballar entorn dels rols que tenen pares i professionals, un tema relatiu a l'àmbit de la vida quotidiana dels infants. Les persones d'aquest grup van triar el tema del marge de flexibilitat d'horaris que l'escola ha de tenir per a fer les entrevistes amb les famílies. Es planteja un cas real d'una persona del grup i es trien algunes persones del grup per representar la situació: la família, ella, altres mestres que no veien igual el tema, la direcció del centre, i els infants.

Vam veure com, en molts casos, se'ns pot barrejar el nostre rol de mestres, amb el de mares (les que ho som) i també amb les nostres pròpies famílies. No es pot separar amb tanta facilitat, dins nostre, les vivències personals i les professionals. El que veiem que és imprescindible, és posar-hi consciència, saber què provoquen les nostres respostes i sentiments profunds en totes aquestes situacions quotidianes (per ex., en aquest mateix cas, com ens relacionem nosaltres amb les mestres dels nostres fills?; de fet, una de les persones que feia de representant deia "això és el que em passa a mi com a mare!). La direcció té un paper important en aquest context, per tal de tenir un marc global del centre, i que mestres i famílies se sentin dins aquest marc, que és la "membrana" que protegeix. Tots necessitem sentir-nos emparats per a poder estar en calma, no en situació d'atac o protecció!

L'experiència va ser molt clarificadora per a totes. Vam poder sentir en la pròpia pell, els sentiments que cada personatge tenia, i aquesta claredat ens va obrir la mirada per a poder comprendre millor el que representa, a nivell profund, aquesta situació. Es mouen emocions intenses i totes són lícites. Vam veure la necessitat de crear una membrana permeable, que ens permeti conviure, sense caure en una "caritat" vers les famílies, ni a perdre el nostre lloc professional. Hem vist, amb agraïment, com canvia la vivència quan l'actitud és oberta i empàtica, encara que no es canviï tant el marc i els límits.

En el grup que va utilitzar les **moviments sistèmics amb objectes** es va treballar entorn dels nivells de participació de les famílies a l'escola, un tema relatiu a l'àmbit del projecte educatiu dels centres. També en aquest grup ens vam remetre a experiències pròpies de les persones participants, conversant sobre situacions que vam representar amb els objectes, en aquest cas gots de diferents colors i mides.

Una de les qüestions que vam poder constatar és que una cosa són les intencions, les bones intencions —podríem dir— que els professionals posem en aquesta dimensió de la relació família-escola, i una altra és el que passa entre bastidors o, dit d'una altra manera, la manera com finalment acabem

actuant. En aquest sentit els moviments sistèmics ens permeten adonar-nos de la informació que circula per sota del que és aparent, i faciliten prendre consciència de la complexitat i circularitat de les variables que es mouen en qualsevol dinàmica relacional sistèmica.

També vam poder copsar que, malgrat tot, res del que passa no és personal; al capdavall, sempre hi ha algun component personal en la manera com responem a les situacions que generen les famílies en la seva interacció amb l'escola. Pares i mares, educadors i educadores, estem ficats en el mateix vaixell, naveguem en la mateixa direcció, però tenim funcions diferents. Esclarir, i respectar això és fonamental per a crear una bona sinergia, i generar una interacció i comunicació fluida, generosa, ordenada, i sostenible.

En el treball a partir de **tècniques del teatre de l'oprimit i el teatre-fòrum** es pretenia treballar entorn dels rols que tenen pares i professionals en l'aprenentatge de la lectura, un tema relatiu a l'àmbit curricular. En aquest grup, però, es va decidir canviar el tema de treball a "les mossegades a l'escola", un tema que semblava que preocupava més, i generava més dificultats de gestió a les professionals participants en el grup.

En aquesta representació i anàlisi sobre les mossegades a l'escola, i com hi reaccionen i intervenen professionals i famílies, es van treballar temes com les dificultats de comunicació i les actuacions gratuïtes de judici i acusació mútues entre professionals i famílies, la necessitat de no caure en dinàmiques de víctima i agressor (tant en el tracte amb els infants com entre adults), la diferència qualitativa que es dona quan la membrana relacional està enfocada a la comprensió mútua o a la defensa respecte d'altri, o la sensació de culpabilitat i necessitat de justificació que senten els professionals davant certes situacions. Es va reflexionar, a partir d'aquests elements, sobre la diferència entre la consideració que professionals i famílies es relacionen des d'on "podem" o des d'on "volem"; i sobre com allò professional ressona en les qüestions personals.

Després dels quaranta-cinc minuts de treball en grup reduïtes va fer una posada en comú de les aportacions generades en cada equip de treball, i es van plantejar diverses propostes d'acció per a la pràctica professional, com ara: la necessitat de poder aturar-se i distanciar-se de la immediatesa de la realitat per a poder veure-hi i reflexionar amb més claredat; així com la necessitat de dedicar temps a la relació amb les famílies com un element nuclear (i no pas marginal) en la tasca professional dels mestres i educadors d'infantil. També es va reflexionar sobre la presència i veu dels infants en les "coses d'adults" que els afecten directament; i es va reclamar més consciència i respecte vers la Convenció dels Drets dels Infants.

El taller va acabar d'una manera molt bonica: cada participant va escriure una paraula del que el taller havia representat per a ells en una pedra blanca. Un element amb el qual ancorar l'experiència compartida.

Presentació d'un estudi

Presentació de l'estudi *Llums i ombres en les relacions entre els professionals i les famílies en el marc dels centres educatius d'Educació Infantil*, portada a terme en el marc de les **XII Jornades d'Innovació a l'Etapa d'Educació Infantil** organitzades per l'ICE de la UAB.

18 d'octubre de 2014. Auditori de la facultat de Lletres de la UAB

Durant les XII Jornades d'Innovació en l'Etapa d'Educació Infantil es van presentar els resultats de l'estudi *Llums i ombres en les relacions entre els professionals i les famílies en el marc dels centres educatius d'educació infantil*.

Aquest estudi neix de l'interès de l'equip ICE d'Educació Infantil 0-6 de la UAB per conèixer i analitzar les concepcions, les expectatives i els vincles amb les famílies que estableixen els professionals de diferents centres i serveis d'educació infantil. L'estudi ha permès aproximar-se a fons a uns professionals experts, explorar i exposar els avenços, les barreres i els reptes per millorar les relacions amb les famílies que ahora representen una millora del funcionament dels diferents serveis.

Els resultats de l'estudi mostren la complexitat del concepte «família», el seu procés de transformació, les relacions entre centres i famílies, i les actuacions professionals per donar una resposta educativa ajustada a la realitat familiar actual. Queda palès un canvi d'estratègies però al mateix temps s'evidencia la dificultat de posar en pràctica les actuacions professionals que permeten enfortir les relacions entre una institució i l'altra.

Enllaç

Taula rodona

El valor de conviure en entorns rics en coneixement i expectatives altes

Montserrat Fons, professora de Didàctica de la Llengua de la UB

Glòria Arbonès del grup IREF

Alba González de l'associació Coeducació

Taula rodona portada a terme en el marc de les **XII Jornades d'Innovació a l'Etapa d'Educació Infantil** organitzades per l'ICE de la UAB. 18 d'octubre de 2014. Auditori de la facultat de Lletres de la UAB

[Enllaç](#)

Gràcies, Montserrat Anton

Gràcies Montse!!

Per la teva incansable tasca vers la qualitat de l'atenció a la petita infància.
Per ajudar-nos a descobrir la importància del treball en xarxa, en l'àmbit municipal, juntament amb els professionals d'altres serveis.

Per recordar-te sempre de les persones petites defensar els seus drets i capacitats.
Per valorar les mestres i educadores que ens dediquem a l'educació dels més petits.
Per transmetre aquests valors pertot arreu, perquè hi creus...

Gràcies, sobretot, per estimar-nos:
Per confiar en nosaltres i encomanar-nos responsabilitats que ens ajuden a superar-nos.
Per tenir-nos sempre presents a totes i cadascuna i per recordar-te de les nostres dates significatives.

Per ser sempre propera, afable, companya... **amiga.**
Moltíssimes gràcies, Montse, de tot cor!!!

Equip d'infantil del l'ICE de la UAB
XII Jornades d'innovació a l'etapa d'Educació Infantil
17-18 octubre 2014

Congrès EECERA

Congrés EECERA 2015

El proper mes de setembre la facultat organitza el congrés EECERA (European Early Childhood Education Research Association): Innovation, Experimentation and Adventure in Early Childhood.

Es va convidar les assistents a les XII Jornades d'innovació a l'Educació Infantil a participar aportant les recerques abans del 13 de març del 2105. Calia enviar un abstract de 250 paraules i decidir si es presenta una comunicació, un pòster o un simposi autoorganitzat (amb 3 propostes). Les bases del congrés es poden consultar al web: <http://www.eecera2015.org>

Tots els qui fan recerca amb infants fins als 8 anys, ja sigui centrada en els infants, llurs famílies o els professionals implicats (mestres, pedagogs, educadors socials...) tenen l'oportunitat de participar per a continuar fent visible la importància que té l'educació infantil tant al nostre país com a escala internacional. A Creta, el 2014 hi van participar 800 investigadors representants de molts països.

Ritual de comiat

APENDRA, UNA NASASITAT!

Comiat a les jornades

ICE de la UAB